

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

заможляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

Г.В. Бутрин,
Г.О. Федорович

Уроки української літератури

7 клас

Посібник для вчителя

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

ББК 74.1
Б93

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, директор ІМЦО м. Тернополя
Николин М.М.
методист інформаційно-методичного центру освіти
Орищин Р.Ф.

Бутрин Г.В., Федорович Г.О.

Б93 Уроки української літератури. 7 клас: Посібник для вчителя. —
Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2008. — 272 с.

ISBN 978-966-10-0159-5

У посібнику подано розробки уроків та календарно-тематичне планування з української літератури для 7-го класу. Структура і зміст запропонованих уроків допоможуть учителю забезпечити у процесі вивчення курсу літератури розвиток обов'язкових умінь, навичок і творчих здібностей учнів. Посібник рекомендовано учителям-словесникам та студентам педагогічних навчальних закладів.

ББК 74.1

Охороняється законом про авторське право.

*Жодна частина даного видання не може бути використана чи відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

© Бутрин Г.В., Федорович Г.О., 2008

© Навчальна книга — Богдан,

макет, художнє оформлення, 2008

ISBN 978-966-10-0159-5

Навчальне видання

**БУТРИН Галина Володимирівна
ФЕДОРОВИЧ Галина Орестівна**

УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

7 клас

Посібник для вчителя

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Донара Пендзей*

Художник *Володимир Басалига*

Верстка *Олена Березовська*

Підписано до друку _____. Формат 60×84/16?. Папір офсетний.
Гарнітура Times ETD. Умовн. друк. арк. 15,81. Умовн. фарбо-відб. 15,81.
Обл.-вид. арк. 10,93?.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
publishing@budny.te.ua
www.bohdan-books.com

Передмова

Посібник містить детальні поурочні плани, складені відповідно до чинної програми, для навчання учнів сьомого класу української літератури.

До кожного уроку сформульовано навчальну, розвивальну й виховну мету. Різні типи уроків передбачають усі аспекти навчально-виховного процесу. Особливу увагу приділено інноваційним технологіям, пропонуються інтерактивні вправи (сенкан, рефлексія, бліц-опитування, інтерв'ю, карусель, мікрофон, незакінчені речення, аналіз ситуації, дискусія), у процесі виконання яких учні відчувають свою інтелектуальну спроможність, бачать ефективність підготовки. З метою кращого засвоєння програмового матеріалу подаються різні підходи до вивчення біографії письменників (урок-зустріч з письменником, уявна подорож, реферати, міні-дослідження творчого доробку, лекція, бліц-інтерв'ю, рольова гра та ін.). Автори посібника роблять акцент на вивченні елементів теорії літератури. Це допоможе учням краще аналізувати художні твори, розвивати своє мислення, збагачувати й удосконалювати мовлення.

У пропонованому виданні є календарно-тематичне планування і матеріал для контрольних робіт за семестри.

Обсяг поурочного матеріалу свідомо збільшено, що дасть можливість учителю вибрати ті види роботи, які відповідатимуть рівневі підготовки й інтересам як окремих учнів, так і певного класу.

Автори сподіваються, що для когось цей посібник стане у пригоді, щоб зробити перші кроки на шляху опанування педагогічною майстерністю, а когось, можливо, зацікавлять запропоновані методи та прийоми опрацювання навчального матеріалу.

Орієнтовне календарне планування

№ уроку	Тема уроку	№ стор.	Дата
1	Художній твір як явище мистецтва, новий ірреальний світ, створений письменником.	6	
2–3	Із пісеньних скарбів. Суспільно-побутові пісні.	9	
4	Коломийки.	17	
5–6	Б. п. ч. Кобзарі — творці та виконавц дум.	21	
7	Р. з. м. Систематизація знань з усної народної творчості.	29	
8	Контроль навчальних досягнень (тести). Усна народна творчість.	31	
9	І. Франко. Розповідь про письменника.	34	
10	І. Франко «Захар Беркут».	38	
11	Захар беркут — мудрий ватажок громади.	42	
12	Максим і Мирослава — сміливі, мужні патріоти.	45	
13	Провідна думка повісті «Захар Беркут».	49	
14	Т. Шевченко. Розповідь про життя і творчість.	54	
15	Т. Шевченко «Тополя».	58	
16	Т. Шевченко «Мені тринадцятий минало».	61	
17	Т. Шевченко «Заповіт».	65	
18	Б. п. ч. Т.Шевченко-художник (сценарій).	71	
19–20	Контроль навчальних досягнень. І.Франко, Т.Шевченко (твір).	82	
21–22	А. Чайковський «За сестрою». Сюжет повісті.	84	
23	А. Чайковський «За сестрою». Геройство і відвага головного героя.	90	
24	А. Чайковський «За сестрою». Благородство, мужність, вірність запорозьких козаків.	93	
25	Б. п. ч. А. Кашенко «Над Кодацьким порогом».	97	
26	М. Стельмах. Біографія.	102	
27	М. Стельмах «Гуси-лебеді летять». Автобіографічність повісті.	106	
28	М. Стельмах «Гуси-лебеді летять». Фантастика і реальне.	109	
29–30	Р. з. м. Підготовка і написання контрольного твору.	112	
31	Гр. Тютюнник. Біографія.	115	
32	Гр. Тютюнник «Климко». Зміст повісті.	119	
33	Гр. Тютюнник «Климко». Ідея самопожертви.	121	
34	Гр. Тютюнник. Художні особливості повісті «Климко».	124	
35	Гр. Тютюнник «Климко». Р. з. м. Образ Климка.	127	
36	Контроль навчальних досягнень (усне опитування).	131	

№ уроку	Тема уроку	№ стор.	Дата
37–38	О.Стороженко «Скарб».	133	
39	Б. п. ч. О.Стороженко «Вчи лінивого...».	137	
40	Б.Лепкий «Цвіт шастя».	139	
41	Б.Лепкий «Мишка».	148	
42	Л. р. к. Б.Лепкий «Видиш, брате мій...».	151	
43–44	Л.Костенко «Чайка на крижині». «Крила».	154	
45	Б.Харчук «Планетник». Казкове та реалістичне.	159	
46	Б.Харчук «Планетник». Роздуми про сенс життя.	163	
47	Б.Харчук «Планетник». Добро і зло.	166	
48	Є.Гуцало «Сім'я дикої качки». Образи Тосі та Юрка.	170	
49	Є.Гуцало «Сім'я дикої качки». Твір про людину і світ.	172	
50–51	Л.Пономаренко «Гер переможений».	176	
52	Б. п. ч. О.Довженко «Воля до життя».	181	
53	Контроль навчальних досягнень (тести).	188	
54	В.Симоненко «Лебеді материнства».	193	
55	В.Симоненко «Ти знаєш, що ти — людина?».	197	
56	В.Симоненко «Гей, нові Колумби й Магеллани».	202	
57	В.Симоненко «Перехожий».	206	
58	А. Малишко «Приходять предки».	209	
59	А. Малишко «Пісня про рушник».	214	
60	А. Малишко «Вогник», «Стежина».	218	
61	А.Дімаров «Блакитна дитина».	224	
62	А.Дімаров. Доброта і любов, розуміння в українській родині.	228	
63	А.Дімаров. Риси характеру юного героя.	222	
64	А.Дімаров. Розвиток зв'язного мовлення.	236	
65	Контроль навчальних досягнень (твір). Симоненко, Малишко, Дімаров.	239	
66	В.Голобородько «Наша мова».	241	
67	В.Голобородько «Ми йдемо».	246	
68	В.Голобородько «З дитинства: Дощ».	250	
69	В.Голобородько «Лелека».	254	
70	Л.Кисельов «Стати б хоч...», «Земля така гаряча».	258	
71	Л.Кисельов «Додому», «Катерина».	261	
72	Контроль навчальних досягнень (усне опитування). В.Голобородько, Л.Кисельов.	265	
73	Урок-підсумок. Повторення вивченого за рік.	270	

УРОК 1

Тема. Вступ. Художній твір як явище мистецтва, новий ірреальний світ, створений письменником.

Мета. Ознайомити учнів з підручником української літератури для 7 класу й заохотити їх до вивчення рідної літератури; поглибити поняття про основні засоби виразності; з'ясувати естетичне, пізнавальне та виховне значення художньої літератури; прищеплювати любов до української літератури.

Обладнання: таблиця «Види мистецтва», літературознавчий словник-довідник, виставка книг, підручник, плакат-пам'ятка.

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань.

1. Вступне слово вчителя.

— Прочитані книги відкривають перед вами безмежні обрії знань. Художнє слово з вами поруч все життя, починаючи від маминої коліскової, від першого самостійно вивченого вірша. Поступово, сходинка за сходинкою, ви входите у світ великої літератури, у світ Тараса Шевченка та Івана Франка, Лесі Українки та Олександра Довженка. Яким одноманітним і сірим було б наше життя без колядок і веснянок, без цікавих оповідань та ліричних поезій! Цей безцінний скарб знайдемо у багатьох творах, які ви прочитали за літо. Гортаючи книгу, ви занурювались у глибинний і неповторний світ, а дочитавши її до кінця, стали набагато мудрішими і добрішими.

2. *Оформлення виставки «Українська книжка в моїй сім'ї».* (Учні, користуючись плакатом-пам'яткою, вивішеною на дошці, розповідають про улюблені книжки, які вони прочитали за літо.)

План.

1. Хто автор книжки?
2. Що ви знаєте про нього?
3. Чи траплялися вам раніше його книги?
4. Що можна розповісти про цю книжку за обкладинкою та заголовком?
5. Розкажіть, що цікавого ви дізналися з книжки.
6. Прочитайте уривок з книжки, який, на вашу думку, може зацікавити всіх.

— Отже, можемо зробити висновок, що художній твір як вид мистецтва є одним із найдорожчих скарбів людства, а українська книжка за своєю змістовністю та художньою майстерністю займає чільне місце у світовій літературі.

3. З народної мудрості.

— Які ви знаєте висловлювання про книжку, що є найціннішим скарбом людства?

- Сонце освітлює людині шлях, книжка дає їй крила.
- Книжка може підказати, як на правильний шлях стати.
- Книга — твій друг. Чим більше в тебе друзів, тим краще. (*Нар. мудрість.*)
- «Найкращі книжки стали безсмертними, вони увійшли до скарбниці світової культури, в них мудрість і краса, глибина людських переживань і поклик до щастя» (*В. Сухомлинський*).

4. У кожному з існуючих видів мистецтва свій засіб відображення життя. В архітектурі та скульптурі — пластичні маси; у живописі — лінії та фарби; у танці й пантомімі — людське тіло; у музиці — звук; у літературі — слово; у театрі й кіно — сценічні картини та гра акторів. Отже, *мистецтво* — це відображення дійсності в художніх образах, за допомогою яких митці у власних творах змальовують нове ірреальне (уявне) життя, подібне до реального.

Художня література — один із найпоширеніших видів мистецтва. Її ще називають мистецтвом слова або красним письменством, бо вона відтворює картини людського життя образним словом. Слово стає образним тоді, коли не лише називає щось, а й узагальнює, викликає певні почуття та переживання або виражає оцінку, ставлення до названого явища, тобто має певну емоційність.

Твори письменників впливають на розум людини, на її почуття, спонукають до міркувань, співпереживань, виховують людину, дають їй знання та естетичну насолоду.

Дуже високо оцінюють можливості мистецтва слова сучасні літературознавці. «Художня література — перша серед рівних за своїм значенням та впливом на суспільство й людину мистецтв».

5. Функції літератури.

Пізнавальна — людина є не тільки предметом зображення літератури, а й її метою. Читаючи художній твір, можна дізнатися про історичне минуле, звичаї, обряди різних народів, їхню культуру тощо.

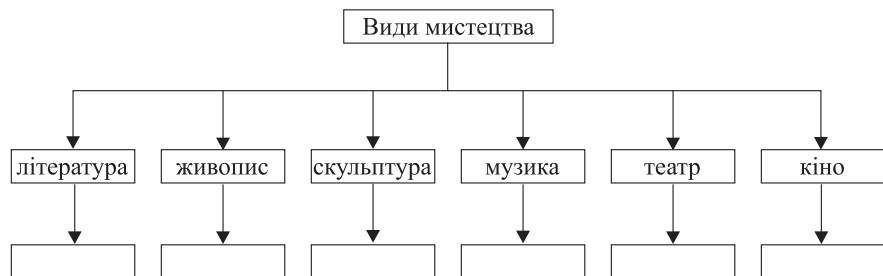
Естетична — у кожної людини є естетичне відчуття, прагнення до прекрасного.

Виховна — виховувати у читачів любов до рідного краю, праці, природи; до одних дійових осіб автор намагається викликати у читачів любов і співчуття, до інших — неприязнь, ненависть.

II. Сприймання та засвоєння матеріалу.

1. Читання статті підручника.

2. Робота з таблицею «Види мистецтва».

— Заповніть таблицю, вставляючи такі слова: *книжка, картина, фільм, бюст, ноти, вистава, стрічка, партитура, фігура, сцена, заголовок.*

— Запишіть визначення, продовживши думку.

Мистецтво — загальне, найширше поняття, яке охоплює такі окремі види, як література, живопис, скульптура,

Художній твір, або твір мистецтва, — результат творчості письменника, художника ... (*допишіть самостійно*); (*скульптора, музиканта, сценариста, актора, режисера*).

III. Закріплення матеріалу.

Виразне читання вірша Лесі Українки «До» із циклу «Сім струн» та характеристика функцій літератури на його основі.

IV. Підсумок уроку.

— Чи погоджуєтесь ви з думкою В.Шевчука, що серед інших видів мистецтва «перед веде таки література»? Чому?

«Художня література поміж інших видів мистецтв посідає особливе, можна сказати, універсальне місце...»

Як бачимо, всі мистецтва взаємопов'язані та вбирають у себе різні засоби творення, але перед веде таки література, бо головне її завдання — з'явлення хай ілюзорної, але уподібненої до справжньої дійсності з усією її різноманітністю. Тим-то живий світ, у якому живемо, тісно поєднується з естетичним, який його узагальнює, осмислює, відтворює — на своєму рівні. І без такого поєднання не можемо уявити собі

цивілізації, яку створила людина. А коли б вилучили мистецтво з життя, світ став би сірим, опростився б, а водночас був би менш зрозумілим та цікавим.

V. Домашнє завдання.

Візьміть інтерв'ю у своїх батьків чи інших дорослих, сформулювавши 2–3 запитання на тему «Роль художньої літератури в моєму житті».

УРОКИ 2–3

Тема. Із пісенних скарбів. Суспільно-побутові пісні «Ой на горі да жєнцї жнуть», «Стоїть явір над водою», «Гомін, гомін по діброві», «Ой у степу криниченька». Висловлювання відомих людей про українські народні пісні, їхнє ідейно-художнє багатство. Жанрово-тематичнє розмаїття пісєнь. Трагічний і героїчний пафос козацьких і чумацьких пісєнь.

Мета. Поглибити знання учнів про українські народні пісні; розкрити їх жанрово-тематичнє розмаїття; вчити аналізувати зміст пісєнь, їх образи; з'ясувати роль художніх засобів; виховувати любов до рідної пісні, бажання відроджувати і вивчати.

Обладнання: записи народних пісєнь, репродукції картин О. Мурашка «Похорон кошового», І. Айвазовського «Чумацька валка».

Хід уроку

I. Організація опорних знань.

Технологія «Незакінчені речєння»

— Народна пісня — ...

— Народні пісні поділяються на ... (обрядові, побутово-ліричні, епічні).

— Основні різновиди календарно-обрядових пісєнь: ... (весняного, літнього, осіннього, зимового циклу).

1. Вступнє слово вчитєля.

Народна пісня зоряно, незгасно
Горить в моєму серці повсякчас
Не племєнистим закликєм, не гаслом,
А променєм, що будить сівача.